

Ob praznovanju 115-letnice Slovenskega šolskega muzeja.
Foto: Marijan Javoršek, Ljubljana, 25. 9. 2013 (arhiv SŠM)

Utrinek z učne ure naših babic in dedkov v Slovenskem šolskem muzeju.
Foto: Marijan Javoršek, Ljubljana, 28. 3. 2012 (arhiv SŠM)

SLOVENSKI ŠOLSKI MUZEJ – ŽE 115 LET ZRCALO SLOVENSKEMU ŠOLSTVU

V Slovenskem šolskem muzeju smo septembra 2013 obeležili 115-letnico njegove ustanovitve. Muzej so 2. avgusta 1898 ustanovili učitelji, združeni v Zavezo slovenskih učiteljskih društev, pod imenom Šolski muzej slovenskega in istrsko-hrvatskega učiteljstva v Ljubljani. Prve prostore je muzej imel v Osnovni šoli Ledina (takrat I. mestna deška šola), ki jo je vodil učitelj Jakob Dimnik, pobudnik ustanovitve šolskega muzeja. Odprtje muzeja je bilo povezano s praznovanjem 50-letnice vladanja cesarja Franca Jožefa. Cesar je namreč želel, »... naj se ne praznuje njegov jubilej s hrupnimi veseljami, marveč z ustanavljanjem dobrodejnih in občekoristnih naprav, zavodov in ustanov« (Popotnik 1898: 245). Učitelji, ki so se že dlje časa zavedali pomembnosti ustanovitve šolskega muzeja, so tako izkoristili ugoden trenutek. Ob tem so zapisali: »Delo ni dovršeno: položili smo pač temelj na katerem naj se naprava krepko razvija in rase ter postane nekako zrcalo našega narodnega šolstva in dober kažipot učitelju pri izbiranju za šolo potrebnih učil« (prav tam).

Tako sodi Slovenski šolski muzej v svet najstarejših muzejev na Slovenskem in je prvi specialni muzej pri nas. Zaradi prostorskih težav je nekaj časa prenehal aktivno delovati, neprekinjeno deluje od leta 1938. Od leta 1949 se imenuje Slovenski šolski muzej. Sprva je imel prostore na različnih šolah, med letoma 1953 in 1984 v dvoriščnem traktu dijaškega doma Ivan Cankar na Poljanski cesti. V zadnjem tridesetletju muzej deluje v središču Ljubljane, ob Kongresnem trgu, v prostorih nekdanjih uršulinških šol na Plečnikovem trgu 1.

Raznovrstna muzejska dejavnost nudi obiskovalcem možnost spoznavanja šolske preteklosti. Poleg osrednje stalne razstave pripravlja Slovenski šolski muzej občasne razstave z različno pedagoško vsebino in z zanimivimi spremljevalnimi prireditvami. Vanj pa vabijo še okrogle mize, pogovori in predstavitve knjig. Muzej izdaja svojo revijo, *Šolsko kroniko: Zbornik za zgodovino šolstva in vzgoje*, ki v dveh številkah letno prinaša zanimive

prispevke z razvejanega področja šolstva in vzgoje. V leta 2004 prenovljeni, prijetno urejeni čitalnici zaživi bogata dediščina muzejske knjižnice, ki jo ob arhivskem in dokumentacijskem gradivu preučujejo raziskovalci šolske preteklosti.

Jubilejno, 115. leto od ustanovitve Slovenskega šolskega muzeja smo zaznamovali že z muzejskim koledarjem za leto 2013, ki je sicer slikovno povezan z razstavo o oblačilnem videzu učiteljev in učencev skozi čas, osrednja prireditve pa je bila 25. septembra 2013 v muzejskih prostorih. V pripravo in program prireditve smo bili vključeni vsi zaposleni muzeja (devet redno zaposlenih), nekdanji sodelavci, zunanji sodelavci in študenti. Prostor muzejske čitalnice, ki je namenjen tudi tovrstnim prireditvam, so obiskovalci napolnili do zadnjega kotička. Program se je začel z odlomkom iz dokumentarnega filma Vredno je stopiti noter, ki ga je o šolskem muzeju pripravil novinar Pavle Jakopič, nato pa je stroga gospodična učiteljica Josipina Korenova (Natalija Žižić) uprizorila delček vloge iz učne ure naših babic in dedkov in tako navzoče popeljala v svet nekdanje šole, besede ob odprtju muzeja iz leta 1898 je oživil gospod učenik Anton Lokovšek (Anton Arko). Direktor Slovenskega šolskega muzeja, mag. Stane Okoliš, je orisal zgodovinsko pot muzeja, spomine na delo v muzeju sta z nami delila Tatjana Hojan, bibliotekarska svetovalka v pokoju, in dr. Andrej Vovko, nekdanji direktor muzeja. Strokovni delavci muzeja so predstavili najpomembnejše dejavnosti muzeja: pedagoško dejavnost – muzejska svetovalka Mateja Ribarič, delo vodičev pri tej dejavnosti pa Maja Hakl. Najpomembnejše naloge muzejskih kustosov in zbirke muzeja je predstavila muzejska svetnica mag. Marjetka Balkovec Debevec. Pomembne zbirke za ohranjanje dediščine šolstva so: razstavna zbirka, arhivska in dokumentacijska zbirka, zbirka letnih poročil, fototeka, dia- in videoteka, zbirka razglednic in stereoskopskih slik ter zbirka ustnih virov. Knjižnico Slovenskega šolskega muzeja je predstavil kustos Anton Arko, predstavljeni sta bili tudi dve občasni

* Mag. Marjetka Balkovec Debevec, univ. dipl. etnol. in prof. zgod., muzejska svetnica, Slovenski šolski muzej, 1000 Ljubljana, Plečnikov trg 1, E-naslov: marjetka.balkovec@guest.arnes.si

razstavi: Pišem, torej sem! Šolska pisala in opismenjevanje skozi čas (kustos/strokovni sodelavec Marko Ljubič) in Slikanica – moja prva knjiga: Razstava o slovenski slikanici (bibliotekarka Polona Koželj). Prikaz muzejskega dela je sklenil muzejski svetnik dr. Branko Šuštar s predstavitvijo muzejske izdajateljske dejavnosti in mednarodne dejavnosti muzeja. O pomenu in vlogi muzeja je spregovoril pedagog, izr. prof. dr. Edvard Protner s Filozofske fakultete Maribor. Obletnico muzeja je pozdravila tudi mag. Vlasta Poličnik z Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport. S prepevanjem pesmi s šolsko tematiko je slovesnost prijetno popestrila muzejska glasbena skupina Muzealije, program je povezoval napovedovalec Matjaž Merljak.

Po prireditvi so si obiskovalci poleg stalne razstave lahko ogledali še občasne razstave. Stalna razstava Šolstvo na Slovenskem skozi stoletja je prikaz bogatih pričevanj o razvoju šolstva in vzgoje od prvih znanih začetkov na naših tleh do današnjih dni. Razstava je pripoved o šolstvu in njegovih značilnostih po posameznih zgodovinskih obdobjih. S pomočjo predmetov, fotografij in raznovrstnih šolskih dokumentov predstavlja šolstvo kot pomemben sestavni del slovenske kulturne dediščine, vključene v evropske pedagoške in kulturne tokove. Razstavno predstavitev dodatno oživljajo ambientalne postavitve, makete in filmski prikazi, še zlasti pa jo bogati star šolski razred, ki zaživi s prikazom žive igre zgodovine. Pri tem so Učne ure naših babic in dedkov preplet spontanega učenja in zabave. Obiskovalci lahko pod budnim očesom gospodične učiteljice ali gospoda učenika podoživijo nekdanjo šolo. V šolskem letu 2013/14 je v ponudbi deset različnih učnih ur, postavljenih v različna obdobja s ponudbo različnih učnih vsebin. Muzejsko dejavnost popestrijo še lutkovna igrice Sovica Zofi odkriva muzej in različne delavnice.

Slovenski šolski muzej se je v 115 letih razvil v muzej s pestro ponudbo raznovrstnih dejavnosti z aktivnimi metodami predstavljanja zgodovine slovenskega šolstva in vzgoje in je zato uveljavljen in priljubljen tudi med slovenskimi šolarji in učitelji. Nepozabno izkušnjo doživetja stare šole si zapomnijo številne generacije učencev. To potrjujejo tudi mnogi pohvalni zapisi v knjigi vtisov, med drugimi: »Vsako leto se z veseljem vračamo!«, »Carsko!«, »Tu je zelo super, stroga učna ura pa je zelo kul!«, »Bilo je naporno, a poučno!«.

Jubilejno slovesnost in praznovanje je žal nekoliko zagrenilo le avgusta 2013 posredovano obvestilo o predlogu Vlade, da se z združitvijo z Muzejem športa in ustanovitvijo novega javnega zavoda Muzej šolstva in športa R Slovenije ukinja samostojni Slovenski šolski muzej. Predlog je bil oblikovan brez javne razprave in brez sodelovanja strokovne javnosti, zaradi česar smo zaposleni v Slovenskem šolskem muzeju izrazili upravičeno zaskrbljenost. Ker bi se v enovit zavod združili vsebinsko nekompatibilni področji, bi bile tako pod vprašajem vse dejavnosti, ki jih zaposleni opravljamo in so za zgodovino šolstva na Slovenskem ključnega pomena. Ob nastali situaciji je Slovenski šolski muzej hvaležno prejel podporo mnogih posameznikov, javnih zavodov, strokovnih in stanovskih organizacij in društev, med njimi tudi Slovenskega etnološkega društva.

V Slovenskem šolskem muzeju upamo, da bodo konstruktivni pogovori prinesli ugodno rešitev za nadaljevanje dela Slovenskega šolskega muzeja pri ohranjanju bogate dediščine šolstva, za katero so odgovorno skrbele že številne generacije. Slavica Pavlič, nekdanja dolgoletna direktorica, je ob 100-letnici muzeja zapisala: »... Naloga nas vseh pa je, da poskrbimo, da to bogastvo tudi v prihodnje ne bo pozabljeno, ampak bo našlo pot med ljudi in jim pomagalo, da bodo na njem gradili nova spoznanja in iskali nova pota v razvoju vzgoje in izobraževanja« (Pavlič 1998: 15).

Praznovanje 115-letnice Slovenskega šolskega muzeja je izzvenelo v želji, ki so jo izrazili učitelji ob odprtju muzeja pred 115. leti, da bi muzej še naprej ostajal zrcalo slovenskega šolstva.

Viri in literatura

OSTANEK, France: *Slovenski šolski muzej v Ljubljani*. Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 1956.

PAVLIČ, Slavica: Mesto Slovenskega šolskega muzeja v zgodovini slovenskega muzealstva. *Šolska kronika* 7, 1998, 15.

Popotnik 16, 25. avgust 1898, 244–245.

Pojdimo v muzej! Pedagoški programi v Slovenskem šolskem muzeju v šolskem letu 2013/2014. Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 2013.

